

Agricultura catalana: "El repte d'adaptar-se al canvi climàtic"

Albert Punsola (/autor/albert-punsola-44)

02/01/2017 - 08:31

Maduracions de la fruita abans que canviï el color de la pell; desacoblament entre la floració i la presència de determinades espècies pol·linitzadores, pèrdua de productivitat, noves plagues... L'agricultura catalana s'enfronta a un repte cabdal: Adaptar-se al canvi global derivat de l'escalfament del planeta, un canvi que ja ha començat a manifestar-se i que ja està forçant a prendre mesures en la línia de l'adaptació, tant des de la pròpia pagesia, com de l'administració. Hem volgut per això, dins el nostre especial 'Adaptació al Canvi Climàtic' oferir una anàlisi complerta de la situació i les accions que cal prendre per augmentar la resiliència de l'agricultura a Catalunya.

L'Estratègia Catalana d'Adaptació al Canvi Climàtic (<http://canviclimatic.gencat.cat/web/.content/home/actualitat/docs/escacc.pdf>) (ESCACC) ha analitzat la vulnerabilitat de diversos sectors i sistemes a Catalunya entre ells l'agricultura i la ramaderia. L'Oficina Catalana del Canvi Climàtic ha elaborat també **un indicador global d'adaptació** (<http://canviclimatic.gencat.cat/web/.content/home/actualitat/docs/Doc-Index-complet.pdf>). D'altra banda, des del món de la recerca, organitzacions com l'IRTA (<http://www.irta.cat/ca-ES/Pagines/default.aspx>), entre d'altres, es dediquen a aprofundir en els impactes del canvi climàtic i les estratègies d'adaptació, a través d'estudis i jornades de debat com la que va tenir lloc el passat 10 de novembre a Girona que va convocar **diversos experts en la matèria** (http://www.irta.cat/ca-ES/RIT/Noticies/Documents/Jornada_agroforestal_canvi_climatic.pdf).

En aquest reportatge hem volgut repassar de la mà de l'investigador de l'IRTA, **Robert Savé**, algunes de les afectacions del canvi climàtic a l'agricultura catalana i les possibilitats que ofereix l'adaptació.

Adaptació en marxa

“No estem en condicions d’afirmar que el canvi climàtic estigui afectant en un percentatge determinat l’agricultura catalana”, assenyala Robert Savé. “El que sí estem observant -apunta- és un seguit de fenòmens que es repeteixen cada cop més i que abans no passaven, com el **desacoblament fenològic** (avançament o retard en fases de la vida de les plantes com brotació, floració, maduració, caiguda fulles o rebrotades....) i/o **fisiològic** com el desacoblament entre la maduració alcohòlica i la fenòlica en els vins; els cops de calor en determinades fruites; alguns cereals que no arriben a desenvolupar-se; o les majors necessitats d’aigua pel reg”.

Segons l’investigador de l’IRTA, hi ha dues raons per les quals no es pot fer aquesta valoració global: “primer, perquè no hi ha prou dades estadístiques i, segon, perquè els pagesos ja estan portant a terme des de fa temps una adaptació immediata a aquests fenòmens orientada a corregir els efectes negatius que comporten”.

“L’agricultura a Catalunya és un sector molt més tecnificat del que pugui semblar vist des de fora i disposa de les eines per adaptar-se”. Tenint en compte que l’agricultor mira d’assolir sempre la màxima productivitat i eficiència, es poden esmentar diversos exemples que ja estan aplicant-se com la tria de varietats de blat de moro que s’adaptin millor a la quantitat d’aigua disponible ; la prioritització de determinades varietats arbòries, com l’ametller; la recuperació d’antigues varietats o clons de vinyes, que es desplacen més al nord per continuar fent la mateixa producció de vi; o el trasllat de conreus de la plana cap a zones més elevades, “**L’adaptació s’està fent d’una manera empírica en funció del que es va veient**”, destaca Savé.

Augment de la temperatura

Tota l'evidència científica apunta a que les temperatures tenen una tendència estadísticament significativa a anar augmentant en els propers anys. L'increment tèrmic, segons l'[IPCC](https://www.ipcc.ch/home_languages_main_spanish.shtml) (https://www.ipcc.ch/home_languages_main_spanish.shtml), no serà igual a tot el planeta i la conca Mediterrània apareix com un dels indrets on serà més acusat.

L'augment de la temperatura té dos efectes principals: canvis en el comportament de les espècies i una major evaporació d'aigua. Pel que fa al primer efecte ja s'han detectat maduracions de la fruita abans que canviï el color de la pell; assecament de fulles tendres; floracions abans de temps i el desacoblament entre la floració i la presència de determinades espècies pol·linitzadores.

Robert Savé recorda que **"s'han pres decisions que potser caldrà revertir"**. Aquest és el cas de varietats de raïm pròpies de zones humides -com el sauvignon blanc- que es van ubicar en llocs secs i que potser caldrà substituir per varietats pròpies com la garnatxa blanca entre altres; o el cas de les pomeres, que són fruiters de muntanya que s'han portat a cotes baixes, com la plana de Lleida, o les planes del Fluvià i del Ter a Girona i, en pujar les temperatures, tenen problemes de floració perquè no han tingut prou hores de fred a l'hivern. La solució és tornar-les a portar cap a zones més fresques".

Estrès hídric i sequeres

L'evolució de les precipitacions no suscita entre els científics la mateixa unanimitat que l'augment de les temperatures. "La tendència a disminuir no és estadísticament significativa com la tendència a l'escalfament", indica Savé. Però hi ha certesa sobre el fet **"que la pluja tendeix a la torrencialitat"**. Aquest tipus de pluja comporta una erosió del sòl i una disminució de la capacitat de retenir la humitat i això afavoreix, combinat amb l'augment de temperatura i de l'evaporació, situacions d'estrès hídric, de sequera.

Pel que fa a la sequera, cal dir que està lligada al clima mediterrani. "El problema que estem tenint ara és que ens estem assemblant cada vegada més a Califòrnia o a Múrcia amb sequeres molt repetitives que dificulten tots el conreus, però sobretot els plurianuals com els conreus llenyosos, com la vinya, que estan instal·lats en el territori i no es poden moure de lloc fàcilment a diferència dels conreus que es sembren", explica Robert Savé.

Des de l'IRTA es dona suport a la política, que ja s'està portant a terme a Catalunya, coneguda com **"del 4 per 1000"**, consistent en **incrementar en aquesta xifra la quantitat de carboni del sòl**. Amb aquest increment de matèria orgànica, el sòl augmenta la seva capacitat de retenir aigua.

Malalties i plagues

En una situació de més sequera la incidència de les malalties de fongs sol ser més baixa ja que el fongs necessiten humitat. "Això vol dir que potser no haurem de prestar tanta atenció a les malalties de fongs en fulles però també hi ha fongs que creixen en els vasos per on circula l'aigua a les plantes i els obturen i aquests tindran la mateixa persistència", explica Robert Savé.

Per altra banda, en el primer món es va cada cop més cap a una agricultura amb menys productes fitosanitaris (producció integrada, orgànica....). Durant molt de temps s'han estat matant la plagues i en conseqüència molts altres organismes que les acompanyaven sense esser identificats. Segons Robert Savé, "a partir d'ara si apareixen noves plagues caldrà preguntar-se si són novingudes o si el que ha passat és que han pres més protagonisme amb el nou equilibri entre espècies, en tot cas, **s'hauran de preservar la vegetació i els insectes que ajuden a controlar les plagues i mantenir l'equilibri de manera natural**"

Els conreus més afectats

Segons indica l'ESCACC, el canvi climàtic pot fer que l'agricultura de secà disminueixi la seva productivitat. Així, en els conreus llenyosos, com la vinya o l'olivera, s'haurà d'incrementar el reg de suport i/o canviar l'agronomia (densitat de plantació, tipus de conducció). Pel que fa als cereals, "si el pagès veu que una varietat té problemes la canviarà per una altra que s'adapti millor, fins el límit que la sequera i la zona on conrea li permeti".

En el cas, del regadiu, que necessita molta més aigua, es veurà afectat perquè a la major evaporació caldrà sumar-hi una menor disponibilitat de cabals i la necessitat de tornar l'aigua al sistema amb una composició química similar a la que s'ha agafat, segons indica [la Directiva Marc de l'Aigua de la UE](http://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Publicacions/CAT_Marc_de_l_aigua.pdf) (http://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Publicacions/CAT_Marc_de_l_aigua.pdf). Aquí l'adaptació passa per una millor gestió de l'aigua que es pot fer des de moltes instàncies diferents, inclosa la tecnologia “Una eina molt interessant -destaca Savé- són les projeccions climàtiques a llarg termini del Servei Meteorològic de Catalunya. Les imatges obtingudes per diferents mitjans (satèl·lits, avionetes, drons) i les aplicacions pel mòbil que, basant-se en dades fiables, ofereixen al pagès informació sobre la quantitat d'aigua i/o adob que haurà d'aplicar als conreus la setmana vinent”.

Una visió estratègica de la Catalunya al llarg del segle XXI demana considerar nous usos per a determinats tipus d'aigua. Robert Savé pensa que a la zona més urbanitzada de Catalunya, de Girona a Barcelona i Tarragona, amb prop de 6 milions d'habitants, **“es podria fer servir aigua regenerada provinent del consum urbà per estendre una agricultura periurbana metropolitana que podria abastar d'aliments km 0 a una gran quantitat de població”**. Actualment l'aigua depurada no es reaprofitja majoritàriament per regar, sinó per mantenir el cabal ecològic dels rius i per fer que les capes freàtiques tornin a tenir aigua, o per evitar-hi la intrusió salina.

Errades del passat

Les estratègies d'adaptació es veuen condicionades en part per algunes inèrcies equivocades del passat. Un exemple d'aquest tipus és, segons Robert Savé, el gran creixement del bosc a Catalunya. Si bé els boscos absorbeixen CO₂ no és menys cert que “el creixement desmesurat del bosc que hi ha hagut a Catalunya en les capçaleres dels rius de les conques internes de Catalunya fa que hi hagi entre un 15% i un 20% menys d'aigua disponible en els cursos fluvials perquè els arbres xuclen l'aigua en el tram inicial”. Així ho estant indicant, entre altres, projectes com [ACCUA](http://www.creaf.uab.cat/accua/) (<http://www.creaf.uab.cat/accua/>) o el [MEDACC](http://medacc-life.eu/ca) (<http://medacc-life.eu/ca>) desenvolupats en les conques internes de Catalunya.

Un altre exemple - en aquest cas de l'administració- és, en opinió de Savé, “el fet que s'ha pres consciència de la seriositat i importància d'aquest tema massa tard i per tant ara hem de córrer”. L'expert de l'IRTA també pensa que durant molts anys, tant a nivell de l'UE, de l'estat i de Catalunya,

“hem prioritzat la productivitat de l'agricultura front a les condicions ambientals en què es feia la producció, i això últim no té a veure amb l'ecologisme, ni amb cap ideologia, sinó amb la disponibilitat de recursos per produir aliments en el futur”.

Enfocant l'adaptació

Robert Savé veu l'enfocament de l'adaptació en l'agricultura amb un optimisme moderat a partir d'alguns fets objectius. El primer és que la competició que hi havia fa uns anys entre diferents institucions de recerca ha donat pas a la col·laboració i a la convergència del coneixement. En segon lloc, els temes agrícoles han passat a ser més interdisciplinaris i això millora la transversalitat a l'hora d'aportar solucions. El tercer fet és que cada vegada es recullen més dades i de més bona qualitat. I quart, però no menys important, **“el govern català s'ha avançat al govern central en l'estratègia d'adaptació”.**

Savé pensa que les claus per a l'èxit de l'estratègia passen per la recerca i classificació de la informació que es va generant, pel monitoratge, avaluació i revisió de les mesures proposades i, finalment, per la participació i complicitat amb els actors públics i privats implicats. “Els costos de l'adaptació no han de ser tant cars i en qualsevol cas seran inferiors als costos derivats de no fer res. **Com a societat hem de pensar que no tot es valora en diners** i aquesta frase no es meva, sinó de l'IPCC”, conclou.

Categories: [Agricultura](/categories/agricultura) (/categories/agricultura)

Etiquetes: [adaptació](/etiquetes/adaptacio) (/etiquetes/adaptacio)

Share 9

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/reportatge/agricultura-catalana-el-repte-dadaptar-se-al-canvi-climatic>)

 (<https://www.sostenible.cat/print/reportatge/agricultura-catalana-el-repte-dadaptar-se-al-canvi-climatic>)

Relacionats

Article

Productors del Parc Natural del Montseny obren una botiga on-line per comercialitzar productes del seu territori (/article/productors-del-parc-natural-del-montseny-obren-una-botiga-on-line-per-comercialitzar)

(/article/productors-del-parc-natural-del-montseny-obren-una-botiga-on-line-per-comercialitzar)

Productors del Parc Natural i Reserva de la Biosfera del Montseny (<http://parcs.diba.cat/web/montseny/inici>) han creat un mercat on-line per comercialitzar diferents productes alimentaris i de consum que elaboren en aquest territori.

Article

Pagesia a casa, un portal web per comprar aliments de proximitat durant el confinament (/article/pagesia-a-casa-un-portal-web-per-comprar-aliments-de-proximitat-durant-el-confinament)

(/article/pagesia-a-casa-un-portal-web-per-comprar-aliments-de-proximitat-durant-el-confinament)

La Unió de Pagesos ha posat en marxa el projecte "Pagesia a casa", un portal web de compra directa d'aliments de proximitat que permet posar en contacte productors i consumidors, davant la situació de confinament creada per la crisi del coronavirus.

Notícia

L'agricultura urbana, una alternativa viable (/noticia/lagricultura-urbana-una-alternativa-viable)

(/noticia/lagricultura-urbana-una-alternativa-viable)
Imatge d'uns horts socials a Cornellà de Llobregat. Font: Xarxasost

L'agricultura urbana pot ser una alternativa viable i fins i tot més productiva que les finques rurals, segons un informe de la FAO, i més

encara si es considera el benefici social i de salut que aporta, segons els experts.

Butlletí

Correu electrònic *

Subscriu

[Enviaments anteriors](/newsletter/sostenible) (/newsletter/sostenible)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats
i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

(<http://www.diba.cat>)

Arxiu (/arxiu)

Continguts per categoria (/tagclouds/chunk/3)

Continguts per etiqueta (/tagclouds/chunk/1)

Continguts per municipi (/tagclouds/chunk/2)

Avís legal (<http://www.diba.cat/avislegal>)

Contacte (/formulari/contacte)

RSS (<https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=>)

(<https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888>)

(<http://www.twitter.com/xarxasost>)

(<http://youtube.com/xarxasost>)

([rss.xml](#))